

Aktörer

Riksdagen beslutar om lagar och anger i dessa de mål som ska uppnås i samhället. Riksdagen har bl.a. beslutat om nationella miljö kvalitetsmål.

Regeringen har gett nio myndigheter huvudansvar för att långsiktigt driva på miljömålsarbetet genom att utveckla och precisera de nationella miljö kvalitetsmålen.

Sektorsmål utformas av myndigheter, organisationer och företag som verkar inom en gemensam samhällssektor.

Länsstyrelserna har fått i uppdrag att utveckla regionala mål som är anpassade till de nationella miljö kvalitetsmålen.

De nationella och regionala miljö kvalitetsmålen utgör underlag för kommunens planering. Kommunerna har det övergripande ansvaret för att lokal anpassning av de nationella miljö målen sker.

Nationella mål

Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

De nationella miljö kvalitetsmålen samt miljö kvalitetsnormer redovisas på motstående sida.

Riksdagen har i plan- och bygglagen lagt fast att planläggningen ska syfta till att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god långsiktig hållbar livsmiljö för människor i dagens samhälle och för kommande generationer. Detta ska ske med beaktande av den enskilda människans frihet.

Till denna översiktsplan ska därför fogas en beskrivning av miljökonsekvenser, sociala konsekvenser och ekonomiska konsekvenser.

Regionala mål

Länsstyrelsen arbetar för närvarande med att fortlöpande anpassa, precisera och konkretisera de nationella miljö kvalitetsmålen till länet (undantaget är miljö kvalitetsmålet "Levande skogar"). Detta arbete ska ske i bred samverkan inom länet. Länsstyrelsen har bl a publicerat Miljö målen i Västra Götaland – sammanfattning av mål och åtgärder, förslag november 2000.

Strategier

- Kommunen ska ta initiativ till att i samverkan med andra aktörer i kommunen konkretisera miljö målen för Tibro kommun.

Litteratur och källor

Miljöbalken

Svenska miljö mål (prop. 1997/98:145), antagen av riksdagen 1999-04-29.

Miljö målen i Västra Götaland – sammanfattning av mål och åtgärder, förslag november 2000.

De nationella miljö kvalitetsmålen

De nationella miljö kvalitetsmålen beskriver den kvalitet eller det tillstånd för miljön och natur- och kulturresurserna som krävs för långsiktig ekologisk hållbarhet.

De 15 nationella miljö kvalitetsmålen är följande:

1. Frisk luft	9. Ett rikt odlingslandskap
2. Grundvatten med god kvalitet	10. Storslagen fjällmiljö
3. Levande sjöar och vattendrag	11. God bebyggd miljö
4. Myllrande våtmarker	12. Giftfri miljö
5. Hav i balans samt levande skärgård	13. Säker strålmiljö
6. Ingen övergödning	14. Skyddande ozonskikt
7. Bara naturlig försurning	15. Begränsad klimatpåverkan
8. Levande skogar	

Miljö kvalitetsnormer i Sverige

Den 1 januari 1999 infördes dessa miljö kvalitetsnormer i Sverige (SFS 1998:897). Utöver dessa finns även ett antal gällande EU- normer som ej redovisas här.

En miljö kvalitetsnorm är en föreskrift om lägsta acceptabla miljö kvalitet hos exempelvis mark, vatten eller luft inom ett geografiskt område. Normerna är juridiskt bindande.

Utomhusluft		
Svaveldioxid Gäller idag.	50 µg/m ³ som års- och vinterhalv- årsmedelvärde	Får ej överskridas.
	100 µg/m ³ som dygnsmedelvärde	Får överskridas högst 7 gånger per ka- lenderår, dock max 125 µg/m ³ mer än 3 gånger per kalenderår.
	200 µg/m ³ som timmedelvärde	Får överskridas högst 175 gånger per kalenderår dock max 350 µg/m ³ under en timme mer än 24 gånger per kalenderår.
Kvävedioxid Gäller från och med den 31 december 2005	40 µg/m ³ som årsmedelvärde	Får ej överskridas.
	60 µg/m ³ som dygnsmedelvärde	Får överskridas högst 7 gånger per ka- lenderår.
	90 µg/m ³ som timmedelvärde	Får överskridas högst 175 gånger per kalenderår, dock max 200 µg/m ³ under en timme högst 18 gånger per kalenderår.
Bly Gäller idag	0,5 µg/m ³ som årsmedelvärde	Får ej överskridas.
PM 10 gäller efter den 31 december 2004.	40 µg/m ³ som årsmedelvärde	Får överskridas 35 gånger per kalenderår.
	50 µg/m ³ som dygnsmedelvärde	Får ej överskridas.

Möjligheterna att skapa en hållbar samhällsutveckling ligger i att miljö, ekonomi och sociala frågor behandlas tillsammans.

I ett land som Sverige, som är glest befolkat och som historiskt har en samhällsbyggnad med många små tätorter omgivna av en levande landsbygd, finns unika förutsättningar åstadkomma relativt enkla kretsloppslösningar mellan tätort och omland.

I den allmänna miljödebatten hävdas behovet av att så många som möjligt går in för en mer miljövänlig livsstil. Det kan vara allt från att använda miljövänliga eller mindre miljöbelastade tvättmedel till att sortera sopor och kompostera. Men miljöproblemen ser mycket olika ut på den lokala nivån. Ortsstorlek, näringsliv, kommunens natur- och kulturgeografi är förhållanden som i hög grad påverkar de lokala miljöproblemen.

Det är de lokala förhållandena som avgör vilka miljöproblem som är centrala i kommunens miljöarbete och att lösningarna på dessa problem ska baseras på de lokala förutsättningarna att lösa dem.

Det gäller att analysera miljöproblemen utifrån de mål som har ställts upp och ta ställning till vilken åtgärd som är viktigast och som har den största effekten på miljön. För att t.ex. minska närsaltbelastningen på vattendragen får man ta ställning till om det ger störst effekt att bygga ut kvävereningen i reningsverket eller om andra åtgärder är mer effektiva t ex inom jordbruket.

Lokal agenda 21 – ett uppdrag till alla.

Det är på lokal nivå som mycket av jobbet måste göras om det ska bli någon uthållig utveckling.

Den stora FN-konferensen i Rio i Brasilien i juni 1992 har satt fokus på miljöfrågorna världen över. Aldrig tidigare har så många i världen samtidigt fokuserat intresset på miljö- och utvecklingsfrågorna.

Syftet med Agenda 21 är att ange färdriktningen för att komma till rätta med de största miljö- och utvecklingsproblemen och att skapa en grund för uthållig utveckling.

Till det nya hör för *det första* en förhållandevis tydlig inriktning mot **uthållighet**. Det gäller alltså inte bara att göra miljön bättre än vad den är idag. Siktet ska vara inställt på att människans och livets utveckling på jorden ska kunna fortgå ända tills solen så småningom slocknar.

För *det andra* finns i Agenda 21 en stark betoning av **underifrån perspektiv**. Alla möjliga grupper och aktörer inom kommunens geografiska område bör involveras i arbetet med en lokal Agenda. Grupper som nämns är kvinnor, barn och ungdomar, ideella organisationer, lokala myndigheter, fackföreningsrörelser, industri och näringsliv, vetenskaps- och forskningsinstitutioner samt jordbrukare.

För *det tredje* gäller det att ta fram ett handlingsprogram med **sekellångt perspektiv**. Hundra år är en väldigt lång tid ur administrativ synvinkel, men som regel kort tid i ett ekologiskt perspektiv.

Kommunen förutsätts fungera som en sorts motor eller katalysator i arbetet. Underifrån-perspektivet innebär samtidigt att det inte är kommunen som ska sitta inne med alla svar på hur man bäst ska gå till väga i arbetet för en uthållig utveckling. De olika aktörerna inom kommunens geografiska område har viktiga saker att lära varandra.

Med detta synsätt vill man uppnå flera fördelar. Man vill säkerställa olika gruppers rätt att påverka de viktiga framtidsbesluten (demokratiaspekten). Man menar att de som är direkt involverade i en verksamhet har de bästa förutsättningarna att komma till rätta med dess miljöproblem (närhetsaspekten). Och man anser att samförstånd och förankring är nödvändiga om radikala åtgärder ska kunna genomföras i praktiken (konsensusaspekten).

Angelägna miljösatningar i Fagersanna:

Flora/fauna – biologisk mångfald

Hur kommunen avser att ta hänsyn till den biologiska mångfalden behandlas i avsnitt 12 Natur- och kulturmiljö.

Vatten- och luftkvalitet

På sin väg från land till hav – via markläckage och avloppsvatten – förvandlas kväve och fosfor från resurs till förorening. Där orsakar de icke önskade gödnings effekter. Men mycket av kvävet läcker också till atmosfären och förorsakar förurning även från trafikens utsläpp och från stallgödsel. För att kunna sätta in rätt åtgärder bör man ha analyserat kväve- och fosforflödena i kommunen.

Bioavfall

Problemen med hushållsavfallet är idag många. Sophämtning och soptransporter utgör en stor del av kostnaderna för renhållningen. Organiskt avfall som lätt kan brytas ned bör kunna behandlas lokalt genom rötning eller kompostering. Vi skickar idag våra hushållsopor till Gärstadverket i Linköping för bränning. Se även avsnitt 10.4 Avfall och återvinning.

Bioenergi

En ökning av förnybar energi i olika former är en förutsättning för en hållbar utveckling. Om bioenergi ersätter fossila bränslen minskar växthuseffekten. En ökad användning av bioenergiråvara kan medföra andra positiva effekter t.ex. ökad sysselsättning.

Lokal livsmedelproduktion

Sveriges livsmedelssystem svarar för 15 – 20% av nationens energitillförsel, vilket per person innebär ca 10 000 kWh/år. Förhållandet mellan insatt energi till livsmedelssystemet och uttagen energi ur födan är idag ca 10:1 att jämföras med 1:1 vid sekelskiftet. Den uttagna ener-

gimängden är alltså 10 ggr så stor som insatsen av energi. I utvecklingsländerna är förhållandet det motsatta eller 1:10.

Eftersom insatsen av energi i livsmedelssystemet nästan uteslutande baseras på fossil energi, betyder det att livsmedelssystemet starkt bidrar till växthuseffekten.

Närproduktion och färre steg i kedjan mellan producent och konsument kan bidra till att minska resursförbrukningen.

Mål

Kommunens mål redovisas i miljövisionen. Se den kommuntäckande översiktsplanen.

Litteratur och källor

Miljövision med riktlinjer. Tibro kommun.

Lokal Agenda 21 för Tibro kommun (handlingsplan)

Lokalt investeringsprogram för Tibro kommun.

”Vår gemensamma uppgift – Sammanfattning av besluten vid FN-konferensen om miljö och utveckling i Rio de Janeiro i juni 1992.” Miljö- och naturresursdepartementet ISBN 91-38-13143-9.

Regeringens skrivelse 1992/93:13 ”FN:s konferens om miljö och utveckling år 1992 – UNCED”. (Innehåller bl.a. en svensk översättning av hela Agenda 21)

Kretslopp – Basen för en hållbar stadsutveckling” SOU 1992:42.

Ystad och land i samverkan. Eivor Bucht & Bengt Persson, Stad & Land. Movium, Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp.

Aktörer

Kommunen, främst socialnämnden, arbetar förebyggande för att förhindra sociala problem i samhället.

Kommunen har i det förebyggande arbetet dessutom en särskilt viktig roll i utformning av den sociala miljön så att sociala problem inte uppstår. Det är kommunen som förfogar över de instrument som, inom den fysiska planeringen, kan användas för att stödja och genomföra lokala utvecklingsprogram som t ex innehåller brottsförebyggande aspekter.

De principiella ställningstagandena i kommunens översiktsplan kan innehålla idéer om hur ett samhälles struktur bör utvecklas. Det kan var idéer hur bebyggelsemiljön bör blanda bostäder, arbetsplatser och verksamheter för att offentliga/ gemensamma platser ska vara befolkade en så stor del av dygnet som möjligt.

Översiktsplanen kan också innehålla uppmaningar om att senare beslut ska rikta uppmärksamhet på särskilt brottsutsatta platser som restauranger, nöjesplatser, hållplatser mm. Det är också i översiktsplanen möjligt att peka på betydelsen av att utforma arbetsplatser och allmänna platser, som gator och parker, så att möjligheterna till brottshandlingar minskar. Det finns anledning att tänka på den sociala miljön i centrum, längs gång- och cykelvägar och i ödsliga arbetsplatsområden mm.

De policyuttalanden som kommunen angett i översiktsplanen blir senare vägledande för detaljplaneringen av den fysiska miljön.

Där det etableras bättre villkor för möten mellan människor blir resultatet oftast en ökad samvaro vilket leder till att ortens aktiviteter blir mer omfattande och mångsidiga.

Utformningskriterier som har betydelse för att skapa trygghet i miljön

Följande generella arkitektoniska kriterier är väsentliga för den sociala miljön ska bli bra

- Skala (mänsklig skala)
- Form/ symmetri
- Ljusförhållanden (belysta vistelsezoner)
- Struktur

Arkitektoniska kvaliteter som bör eftersträvas i varje sammanhang och på varje plats är

- Orienterbarhet
- Öppenhet
- Överblick
- Synlighet
- Funktionsrikedom/ variation (närhet, närvaro)
- Rumslig ordning (tydlig avgränsning mellan det gemensamma offentliga rummet, det privata rummet och det intima rummet)

Mål

Sociala konsekvensanalyser bör genomföras i alla sammanhang där väsentliga förändringar planeras i samhället.

En social konsekvensbeskrivning bör genomföras i samband med förändringar. Den ska inte bara behandla säkerheten/ tryggheten utan den sociala miljön i sin helhet.

Den sociala konsekvensbeskrivningen bör ta upp frågor som

- integration/ segregation
- tillgänglighet
- social trygghet
- delaktighet och gemenskap.

Det är angeläget att ett barnperspektivet och ett jämställdhetsperspektiv genomsyrar all planering.

Följande kriterier bör utgöra underlag för den sociala konsekvensbeskrivning i Fagersanna.

God social miljö kan erhållas om följande kriterier uppnås.

- Karaktären ska vara ett villasamhälle.
- Byggnadsvolymer ska vara mindre. Höjd högst tre våningar.
- Lägenhetsstorlekar och upplåtelseformer ska vara blandade för att möjliggöra integration.
- Nybyggda bostäder ska vara handikappgängliga.
- Naturliga mötesplatser ska ordnas.
- God tillgänglighet för både funktionshindrade och bilburna bör ordnas.
- Nya handels- och centrumfunktioner bör lokaliseras till centrala Fagersanna.
- Målet är att livsmedelhandel ska finnas, och vara lokaliserad i Fagersanna centrum.

God social miljö kan erhållas om följande kommunikationskriterier uppnås.

- Gång- och cykelvägnätet ska vara väl utbyggt. Korsningarna med biltrafiken ska beaktas särskilt.

Litteratur och källor

Brott, bebyggelse och planering. Boverket

Hela samhället. Boverket 1996:4

Den lilla tätorten. (Broschyr) Boverket